

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Користін О.Є. Економічна безпека: навч. посіб. / О. Є. Користін, О. І. Барановський, Л. В. Герасименко та ін.; за ред. О. М. Джужі. — К. : Алерта; КНТ ; Центр учбової літератури, 2010. — 368 с.
2. Основні демографічні показники [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://lv.ukrstat.gov.ua/ukr/themes/19/theme_19.php.code=19.

Лавренчук Т.Ю., курсант 114 н/г, факультету підготовки фахівців підрозділу слідства НАВС
Науковий керівник:

професор кафедри економіко-правових дисциплін
кандидат юридичних наук, доцент Удовик М.С.

ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ: ОСОБЛИВЕ ТА ЗАГАЛЬНЕ

Тіньова економіка в Україні стала однією із найбільших не лише фінансово-економічних, а й суспільних проблем. А оскільки вона зачепила майже всі сфери діяльності та подолати її лише адміністративними заходами неможливо, то проблема визначення причини, форми вияву, наслідків та обсягів тіньової економічної діяльності є на сьогодні дуже актуальною.

За вітчизняними та іноземними підрахунками, обсяг тіньової економіки складає в нашій державі від 40 до 60 відсотків ВВП. Обсяг капіталу, що перебуває за межами України, але має українське походження, з початку встановлення її незалежності, сягає приблизно \$30 мільярдів. Як стверджують українські дослідники, близько 40% працездатного населення мають ті чи інші доходи від тіньової економіки.

Незважаючи на значну кількість напрямів і підходів, які пояснюють зміст, сутність та причини виникнення тіньової економіки в Україні, розробка цієї проблеми є недостатньою і потребує переосмислення дослідженого раніше та поглибленого розгляду окремих аспектів цієї проблеми.

Тіньова економіка - це вся господарська діяльність, що не зареєстрована офіційно уповноваженими органами.

Причин існування тіньової економіки є багато, зупинюсь на деяких з них.

Традиційно причиною тінізації економіки вважають надмірний податковий тягар, але це не в повній мірі відтворює причини тінізації. Оподаткування не можна вважати першопричиною тінізації економіки, відповідно, зниження податкового навантаження необов'язково зменшить тінізацію. У Греції, наприклад, податкове навантаження на підприємства дорівнює всього 47 %, але рівень тінізації в цій країні більший, аніж у середньому по Європі, і дорівнює близько 25 %.

Є інша думка, що основними причинами існування і зростання тіньової економіки є державне втручання в економіку. Вважається, що питома вага тіньового сектора прямо залежить

від ступеня державного регулювання, тяжкості податкового тягаря та ефективності податкового адміністрування, а також від масштабів корупції та організованої злочинності. Одним із принципових є питання про відношення влади та приватної власності. Відомо, що їх злиття формує всесильну олігархію, існування якої створює якісно нові риси тіньовою економіки.

Відхід у «тінь» нерідко викликається громіздким бюрократичним механізмом реєстрації бізнесу (так, наприкінці 90-х рр. для реєстрації фірми в Україні було необхідно отримати згоду 54 інстанцій, а у Фінляндії - 5). Саме тому корупцію необхідно віднести до однієї із рушійних сил тінізації економіки, адже в більшості випадків контролюючим органам відомо про тіньові схеми, а через корумпованість влади боротьба з цими схемами зводиться нанівець.

Характеризуючи причини існування тіньової економіки, слід враховувати також національну специфіку.

До економічних причин можна віднести стан економіки країни. Закономірною є тенденція збільшення тінізації економіки під час кризових явищ.

У більшості випадків низький рівень доходів спонукає людину до шляхів їх збільшення. Одним із шляхів досягнення цього є приховування доходів чи пошук іншого виду діяльності, який не завжди є легальним (це особливо стосується тих, хто бажає отримувати надприбутки). Також до цього можуть спонукати соціальна несправедливість та нерівномірність доходів.

Тіньова діяльність «затягує» значні маси знедолених людей, це переважно представники малозабезпечених і маргінальних верств: молодь, безробітні, робочі-емігранти та т.п. За чисельністю вони складають основний прошарок учасників тіньової економіки. Наявність у складі населення тих чи інших «груп ризику» і чисельність таких груп складають «тіньовий потенціал» суспільства.

Аналізуючи події часів перебудови, бачимо, що ломка суспільних відносин, особливо перехід від однієї економічної системи до іншої, веде до того, що економічна криза переплітається з кризою соціальною і моральною, що веде до розростання кримінального сегмента тіньової економіки, що і відбувалося в Україні в 90-і рр. Цьому сприяє неокресленість, незавершеність, а у багатьох випадках і відсутність формальних правил і стандартів економічної діяльності.

Проблемою також є незначна відповідальність за скоєння як дрібних правопорушень так і економічних злочинів, ухилення від сплати податків.

Отже, поширення в Україні такого соціально-економічного явища, як тіньова економіка, а також обсяги продукції та фінансових ресурсів, які обертаються в цій сфері, являють собою суттєву перешкоду забезпеченню сталого розвитку економіки. Необхідно змінити власне ставлення до тіньової економіки, не як до реалій життя, а як до ненормального функціонування суспільства. І чи вилікуємо його чи ні залежить від кожного з нас.